

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS FARMACIJOS ĮSTATYMO NR. X-709 2, 4, 5, 7, 35, 39, 76 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMO NR. XI-2017 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-4571(2)

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. gegužės 5 d. sprendimo Nr. SV-S-1623 2 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

Nepritarti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 4, 5, 7, 35, 39, 76 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. XI-2017 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIP-4571(2) (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1. Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo (toliau – Farmacijos įstatymas) 35 straipsnio 12 dalies nuostata, kad vaistinės darbo laiku vaistinėje turi dirbti ne mažiau kaip vienas vaistininkas, kuri įsigalios 2021 m. sausio 1 d., kurią Įstatymo projekte siūloma keisti, buvo priimta siekiant tinkamai įgyvendinti iš Europos Sąjungos teisės kylančius įsipareigojimus.

Farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 4, 5, 7, 35, 39, 76 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. XI-2017 (toliau – Farmacijos įstatymo pakeitimas Nr. XI-2017) buvo priimtas 2012 m. gegužės 15 d. atsižvelgiant į Europos Komisijos 2010 m. gruodžio 20 d. raštą „Atsakymas – vaistininkų veiklos vykdymas Lietuvoje“, kuriuo Europos Komisija nurodė, kad Farmacijos įstatymo 76 straipsnio 5 dalis (farmakotechnikai, iki Farmacijos įstatymo įsigaliojimo gavę farmacijos praktikos licenciją, arba asmenys, pradėję farmakotechniko studijas iki Farmacijos įstatymo įsigaliojimo, kurie įgis vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) profesinę kvalifikaciją po šio įstatymo įsigaliojimo, gali teikti farmacinę paslaugą Farmacijos įstatymo ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka, bet ne ilgiau kaip iki 2015 m. gruodžio 31 d.) prieštarauja 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (toliau – Direktyva) nuostatomis. Europos Komisija atkreipė dėmesį, kad „remiantis Direktyvos 21 straipsnio 6 dalimi, vaistininkų profesine veikla (tokios veiklos rūšys išvardytos Direktyvos 45 straipsnio 2 dalyje) gali užsiimti tik specialistai, baigę universitetines ar lygiavertės lygmens aukštojo mokslo farmacijos studijas, kurios atitinka Direktyvoje nustatytus būtinuosius rengimo reikalavimus. Tačiau tai nereiškia, kad tokios pačios veiklos negali vykdyti vaistininko padėjėjai, prižiūrėti vaistininko“.

Dėl minėtų priežasčių Farmacijos įstatymo pakeitimu Nr. XI-2017 buvo panaikinta Farmacijos įstatymo 76 straipsnio 5 dalis ir numatyta leisti vaistininko padėjėjams (farmakotechnikams) teikti farmacinę paslaugą, parduoti (išduoti) vaistinius preparatus ir gaminti ekstemporaliuosius vaistinius preparatus tik prižiūrimiems vaistininko. Farmacijos įstatymo pakeitime Nr. XI-2017 pereinamuoju laikotarpiu, t. y. nuo 2012 m. rugsėjo 6 d. iki 2015 m. gruodžio 31 d., vaistininkams leista vykdyti vaistininkų padėjėjų (farmakotechnikų) priežiūrą ir ryšio priemonėmis. Pažymėtina, kad 2015 m. birželio 25 d. Farmacijos įstatymo pakeitimo Nr. XI-2017 8 straipsnio įsigaliojimas buvo atidėtas Farmacijos įstatymo 2, 4, 5, 7,

35, 39, 76 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. XI-2017 8 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. XII-1906, prailginant minėtą pereinamąjį laikotarpį iki 2021 m. sausio 1 d.

2. Vaistininkų ir vaistininko padėjėjų (farmakotechnikų) teisės ir pareigos priklauso nuo įgytos skirtingos profesinės kvalifikacijos. Vaistininkas – asmuo, baigęs 5 metus trunkančias universitetines studijas, įgijęs vaistininko profesinę kvalifikaciją; vaistininko padėjėjas (farmakotechnikas) – asmuo, baigęs 3 metus trunkančias neuniversitetines studijas, įgijęs vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) profesinę kvalifikaciją. Farmacijos studijų reglamentas numato skirtingus baigusiujų universitetines farmacijos studijas ir neuniversitetines farmacijos studijas praktinius gebėjimus. Atsižvelgiant į tai, šios profesinės kvalifikacijos nėra lygiavertės, todėl priežiūra ryšio priemonėmis neužtikrina gyventojų lūkesčių gauti kokybiškas farmacines paslaugas. Argumentas Įstatymo projekto aiškinamajame rašte, kad išstobulėjo nuotolinio ryšio priemonės, pateikiant pavyzdį apie telemedicinos priemones, kurios leidžia ne tik konsultuoti ligonius, tačiau ir tiesiogiai bendrauti su operuojančiu personalu, nėra tinkamas, nes jame vaistininko ryšio priemonėmis vykdoma vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) priežiūra lyginama su ryšio priemonėmis vykdomomis konsultacijomis, kurios teikiamos sveikatos priežiūros specialisto pacientui arba kitam tos pačios profesinės kvalifikacijos specialistui (gydytojas–gydytoji). Be to, sveikatos priežiūros specialistas gali nuspręsti, kad nepakanka konsultacijos ryšio priemonėmis, ir paskirti tiesioginę konsultaciją.

3. Atkreiptinas dėmesys, kad farmacinė veikla yra susijusi su ypatingo pobūdžio prekėmis – vaistiniais preparatais bei vaistinėmis medžiagomis. Konstitucinis Teismas 2002 m. kovo 14 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 11 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ yra išaiškinęs, kad „...pagal Konstituciją įstatymais turi būti nustatytas toks farmacinės veiklos reguliavimas, kad vaistinių savininkų ekonominiai interesai neužgožtų vaistinių veiklos žmogaus sveikatos ir visuomenės sveikatinimo interesais.“ Iš konstitucinės nuostatos, jog valstybė rūpinasi žmonių sveikata, kyla valstybės pareiga kontroliuoti, kad „<farmacinė veikla būtų vykdoma žmogaus sveikatos labui ir visuomenės sveikatinimui.“ Tinkamas visuomenės sveikatos apsaugos reguliavimas ir jos interesų sveikatinimo veikloje užtikrinimas yra valstybės pareiga, kuri lemia, kad farmacinei veiklai, skirtingai nuo kitų ūkinės veiklos sričių, nustatytas specifinis teisinis reguliavimas, kuriuo farmacinės veiklos subjektams nustatytos konkrečios, imperatyvios pareigos.

4. 2021 m. sausio 1 d. įsigaliojus Farmacijos įstatymo 35 straipsnio 12 dalies nuostatai, nuolatinis fizinis vaistininko buvimas vaistinėje turės teigiamos įtakos vaistininko padėjėjų (farmakotechnikų) teikiamų farmacinių paslaugų kokybei, nes vaistininkai turės sąlygas efektyviau prižiūrėti vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) veiklą, pvz., įvertinti paciento pateiktą receptą, iškilus neaiškumų nedelsiant pakonsultuoti vaistininko padėjėją (farmakotechniką) ir, jei reikia, pacientą. Vaistininkų vaidmuo turės įtakos skatinant pacientus racionaliau vartoti vaistinius preparatus, nes vaistininkas yra paskutinis sveikatos specialistas prieš gyventojui pradedant vartoti vaistinius preparatus, todėl jam tenka didelė atsakomybė sprendžiant visas su vaistinio preparato vartojimu susijusias sveikatos problemas, įvertinant pacientui paskirtų vaistinių preparatų klinikinius aspektus, farmakologines vaistinių preparatų savybes ir kitą susijusią informaciją.

5. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad įsigaliojus keičiamai Farmacijos įstatymo 35 straipsnio 12 dalies nuostatai susidarytų situacija, kad vaistininkų padėjėjai (farmakotechnikai) iš vaistinių turėtų būti atleisti, atitinkamai turėtų būti įdarbinami vaistininkai, o jų trūksta. Todėl ne tik padidėtų bedarbiystė (ypač regionuose), išaugtų vaistinių veiklos sąnaudos, bet kai kurios vaistinės (ypač regionuose) turėtų užsidaryti. Šie argumentai nėra tinkami, nes:

5.1. vaistinės, nepriklausomai nuo patiriamų sąnaudų, vadovaudamosi Farmacijos įstatymo 39 straipsnio 1 punktu, privalo įdarbinti pakankamai tinkamos kvalifikacijos

farmacijos specialistų, suteikti jiems pakankamus įgaliojimus atlikti jiems pavestas pareigas ir užtikrinti kokybiškos farmacinės paslaugos teikimą;

5.2. vaistinės turėjo net 15 metų laikotarpį (nuo 2006 m.) persitvarkyti ir atitinkamai organizuoti savo darbą, atitinkamai vaistininko padėjėjai (farmakotechnikai) turėjo pakankamai laiko prisitaikyti prie numatomų pokyčių rinkoje. Jei darbdaviai planuodami pokyčius nustatė, kad trūks vaistininkų, jie galėjo kreiptis į vaistininkus rengiančius universitetus dėl didesnio specialistų poreikio. Pažymėtina, kad vaistininkus rengia Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, o nuo 2015 m. ir Vilniaus universitetas, kurie gali paruošti iki 200 vaistininkų per metus;

5.3. numatoma, kad artimiausiu metu vaistininkas dar aktyviau įsitrauks į sveikatinimo veiklą, pvz., numatoma įteisinti išplėstinės praktikos vaistininko profesinę kvalifikaciją, kuris galės vykdyti tam tikras sveikatos priežiūros paslaugas, pvz., imunoprofilaktiką. Šioms paslaugoms vykdyti reikalingas tiesioginis specialisto ir paciento kontaktas, t. y. vaistininkas turi būti fiziškai vaistinėje. Atsižvelgiant į tai, kas paminėta pirmiau, ir siekiant tinkamai panaudoti vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) kompetencijas bei išlaikyti visas darbo vietas, manome, kad vaistinėje turėtų dirbti komanda – vaistininkas kartu su vaistininko padėjėju (farmakotechniku);

5.4. Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos duomenimis, 2019 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje buvo 3 438 vaistininkai, turintys galiojančią vaistininko praktikos licenciją, 1 225 vaistininko padėjėjai (farmakotechnikai), įrašyti į Vaistininko padėjėjų (farmakotechnikų) sąrašą, 1 367 vaistinės. Atsižvelgiant į tai, kad vienai vaistinei vidutiniškai tenka 2,5 vaistininkai ir 1,1 vaistininko padėjėjas (farmakotechnikas), vaistinės, įsisteigusios kaimo gyvenamosiose vietovėse, turėtų sudaryti patrauklias darbo sąlygas ne tik vaistininkų padėjėjams (farmakotechnikams), bet ir vaistininkams.

6. Pritarus Įstatymo projekte siūlomiems pakeitimams, nebūtų užtikrintas teisinio reguliavimo tęstinumas. Be to, būtų pažeisti vaistinių, kurios, siekdamos atitikti reikalavimus, perorganizavo savo veiklą, ir vaistininkų padėjėjų (farmakotechnikų), kurie per atidėjimo laikotarpį įgijo vaistininko profesinę kvalifikaciją, kad galėtų dirbti savarankiškai, teisėti lūkesčiai.

Ministras Pirmininkas

Sveikatos apsaugos ministras